

● İSLAMİYET'İN DOĞDUĞU DÖNEMDE DÜNYA

610 Hz. Muhammed'e peygamberliğin gelişi

615 Müslümanların Habeşistan'a hicret etmesi

622 Müslümanların Medine'ye hicret etmesi

622 Medine Sözleşmesi

624 Bedir Savaşı

625 Uhud Savaşı

627 Hendek Savaşı

628 Hudeybiye Barışı

629 Hayber'in Fethi

629 Mute Seferi

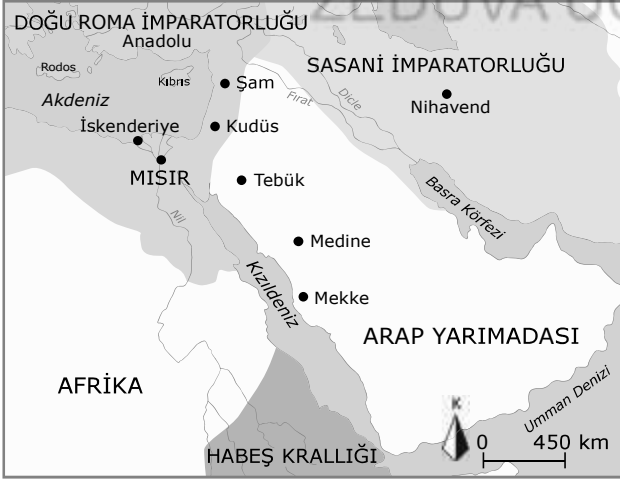
630 Mekke'nin Fethi

630 Huneyn Seferi

630 Taif Seferi

631 Tebuk Seferi

632 Veda Haccı ve Hz. Muhammed'in vefatı

İslamiyet'in doğduğu dönemde Arap Yarımadası ve çevresi

- Hz. Muhammed, 571 yılında Arap Yarımadası'nın önemli merkezlerinden olan Mekke şehrinde doğmuştur. Arap Yarımadası; Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine yakın olduğu önemli bir noktada bulunmaktadır.
- Bu dönemde, Arabistan ve çevresinde dönemin iki büyük gücü olan Doğu Roma ve Sasani imparatorlukları hüküm sürmektedir. Fakat Arabistan toprakları çöllerle kaplı olduğu ve ekonomik getirisi fazla olmadığı için büyük devletlerin ilgisini çekmemiş ve istilalara uğramamıştır.

- Arap toplumu; çöllerde göçebe bir hayat süren **bedeviler**, köyler ve şehirlerde yerleşik bir yaşam tarzına sahip **hadari** denilen insanlardan oluşmaktadır.
- İslamiyet öncesi Arabistan'da insanlar; **hürler**, **köleler** ve **mevaliler** olmak üzere üç sosyal sınıfa ayrılmıştı. Kadınlara da değer verilmezdi.
- Arap toplumunda kabilecilik ve kan davaları yaygın olup bu durum siyasi birliğin önündeki en büyük engellerden biri olmuştur.
- Araplar, haram aylarda savaş yapmazlardı. Ancak yasağı çiğneyerek bu aylarda yapılan savaşlara **Ficar Savaşları** denilirdi.
- Arabistan genelinde inanış olarak Putperestlik hâkimdi. Bunun yanı sıra Hristiyanlık, Musevilik ve Haniflik (Hz. İbrahim'in dini) dinlerine inananlar da vardı.
- Arabistan'ın en önemli gelir kaynaklarından biri ticaret olup yılın belirli günlerinde panayırılar düzenlenir; bu panayırılarda alışveriş yapılır, edebî sohbetler yapılır, şairler tarafından şiirler okunurdu.
- İslamiyet'ten önce Arap Yarımadası'nda yaşanan bu döneme "**Cahiliye Dönemi**" denmiştir.

Not

İnsanların okuma-yazma bilmemesi, bedeviliğin yaygın olması, medeniyet bakımından geri kalınması, bilgisizliğin hüküm sürmesi, putlara tapılması, kadınlara yönelik kötü tutumların sergilenmesi gibi sebepler bu dönemin Cahiliye Dönemi olarak adlandırılmasında etkili olmuştur.

- Hz. Muhammed Cahiliye Dönemi'nde Arabistan'da haksızlıkları ve zulmü önlemek için yapılan **Hilfu'l-Fudöl Anlaşması**'na katılmıştır.

● İSLAMİYET YAYILIYOR

- Hz. Muhammed'e 610 yılında Allah tarafından Cebrail aracılığı ile Nur Dağı'ndaki Hira Mağarası'nda ilk vahiy gönderilmesiyle Hz. Muhammed'in peygamberlik görevi başlamıştır.
- Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği bu yeni din, müşriklerin mevcut durumlarında köklü değişikliklere sebep olacağı için cahiliye toplumundaki önderlerin tepkisini çekmiştir.
- İslam'ın ilk dönemlerinde kayıtsız kalma, alay etme şeklinde kendini gösteren tepkiler ilerleyen zamanlarda, Müslümanlara yönelik şiddete ve işkencelere dönüşmüştür.
- Müslümanlar yapılan bütün bu zulümlere karşı Hz. Peygamber'in izniyle güvenli gördükleri yerlere göç (hicret) etmiştir. Müslümanların ilk hicret ettiği yer **Habeşistan** olmuştur.

- Hz. Muhammed, Müslümanlara hicret için müsaade etmesine rağmen kendisi Mekke'de kalarak İslamiyet'i yaymaya devam etmiştir.
- Medine'den Cahiliye Devri adetlerine göre hac vazifesini yapmak ve çevrede kurulan panayırlara katılmak için Mekke'ye gelen bazı kişilerle Akabe denilen mevkide görüşmüş ve onları İslam'a davet etmiştir. Tarihe **Akabe Biatları** olarak geçen bu durum İslamiyet'in yayılışına katkı sağlamıştır.
- Mekkeli müşriklerin, İslamiyet'in yayılmasını engellemek için Hz. Muhammed'i öldürmeye karar vermiştir. Bunun üzerine Hz. Muhammed, yanına Hz. Ebu Bekir'i de alarak Medine'ye hicret etmiştir (622).

Hicretin Sonuçları

- Medine İslam Devleti'nin temelleri atılmıştır.
- İslamiyet daha rahat yayılma imkanı bulmuştur.
- Müslümanlar bir süreliğine Mekkeli müşriklerin baskısından kurtulmuştur.
- Medine'de Müslüman olmayanlar ile Müslümanlar arasında Medine Sözleşmesi yapılmıştır.
- Hz. Peygamber Medine Sözleşmesi ile Medine'de toplumsal düzeni sağlamak ve çeşitli grupları huzur içinde bir arada yaşatabilmeyi amaçlamıştır.

Not

Medine Sözleşmesi adıyla bilinen bu antlaşma kurulacak olan İslam Devleti'nin anayasası olmuştur.

İslamiyet'in Varoluş Mücadelesi

Bedir Savaşı (624)	• Mekkeli müşriklerin, Müslümanların Mekke'de kalan mallarını satmak amacıyla çıkardıkları kervana Müslümanların sefer düzenlemesiyle Bedir Kuyularında yapılan savaştır. • Müslümanların zaferiyle sonuçlanan Bedir Savaşı'nda elde edilen ganimetler, savaşa katılanlar arasında paylaştırılmıştır. Not Bu ganimet paylaşımı ile İslam savaş hukukunun temelleri atılmıştır. • Savaş esirlerinden fidye ödeyecek durumda olmayan esirlerden okuma yazma bilenler, on Müslümana okuma yazma öğretmeleri karşılığında serbest bırakılmıştır. • Müslümanların ilk askerî başarısı olan Bedir Zaferi'nden sonra İslamiyet'in yayılışı hızlanmış, Hz. Muhammed'in devlet başkanlığı ve ordu komutanlığındaki konumu güçlenmiştir.
Uhud Savaşı (625)	• Mekkeli müşrikler, Bedir Savaşı'nın intikamını almak ve Müslümanların denetimine geçen Suriye-Mısır ticaret yolunu tekrar ele geçirmek amacıyla Medineliler üzerine harekete geçmiştir. • Hz. Peygamber'in ordunun güvenliğini sağlamak için Ayneyn Tepesi'ne yerleştirdiği okçuların yerlerini terk etmesiyle Müslümanlar bozguna uğramıştır. • Uhud Savaşı'nda Hz. Peygamber yaralanmış ve amcası Hz. Hamza şehit olmuştur. Buna rağmen Hz. Muhammed, ordusunu yeniden toparlayıp takibe geçerek müşrikleri Mekke'ye geri çekilmek zorunda bırakmıştır. • Bu savaş Müslümanların, Hz. Muhammed'in sözünden çıkmamaları gerektiğini göstermiştir.
Hendek Savaşı (627)	• Mekkeli müşrikler, Müslümanları yok etme amacıyla son kez Medine üzerine yürümüştür. • Hz. Muhammed çevresindekilerle istişare yaptıktan sonra Medine'nin etrafına savunma amaçlı derin hendekler kazılmasına karar verilmiştir. • Şehri kuşatan müşrikler, hendekleri aşamamış, şiddetli fırtına nedeniyle kuşatmayı kaldırmak zorunda kalmış ve Mekke'ye geri dönmüştür. • Hicretten sonra Mekkeli müşriklerin Medine'ye karşı başlattığı saldırılar, Hendek Savaşı'yla son bulmuştur.

TYT - AYT

TARİH
VIDEO DERS KİTABI**İSLAM MEDENİYETİ'NİN**
DOĞUŞUÜNİTE
5

Hudeybiye Antlaşması (628)	- Mekke'den Medine'ye hicret eden Müslümanların umre ibadetlerini yapmak istemelerinin Mekkeliler tarafından engellenmesi üzerine taraflar arasında yeni bir savaş tehlikesi belirmiş, nitekim yapılan görüşmeler sonucu Hudeybiye Barışı yapılmıştır. - Hudeybiye Antlaşması'na göre Müslümanlar, o yıl Mekke'ye giremeyecek ve umre yapamayacaktır. Mekkeli bir kimse Hz. Muhammed'in yanına kaçarsa velisinin isteği üzerine geri verilecek fakat bir Müslüman kaçarak Mekke'ye sığınırsa iade edilmeyecektir. - Hudeybiye Antlaşması her ne kadar Müslümanların aleyhine gibi görünse de sonradan bu durumun böyle olmadığı anlaşılmış, sağlanan barış ortamı İslamiyet'in yayılışını hızlandırmıştır. Not Mekkeliler, Hudeybiye Antlaşması'yla Müslümanları resmen tanımıştır.
Hayber'in Fethi (629)	- Yahudilerin, Şam ticaret yolunu tehdit edip Müslüman ticaret kervanlarına zarar vermesi üzerine Hz. Peygamber, Yahudilerin bulunduğu Hayber üzerine bir sefer düzenlemiştir. - Kale kuşatılarak kısa sürede ele geçirilmiş ve bu zaferle Şam ticaret yolunun güvenliği sağlanmıştır.
Mute Savaşı (629)	- İslam'a davet için Hristiyan Gassanilere gönderilen elçinin öldürülmesi üzerine Hz. Peygamber bir ordu hazırlayarak bölgeye göndermiştir. - Gassani hükümdarı, Bizans İmparatorluğu'ndan yardım istemiş ve bölgeye yardıma gelen Bizans ordusu ile Müslümanlar arasında savaş yapılmıştır. Mute Savaşı, Müslümanlarla Bizans arasında yapılan ilk savaştır.
Mekke'nin Fethi (630)	- Mekkeli müşriklerin Hudeybiye Antlaşması'na sadık kalmaması nedeniyle Hz. Peygamber ordusuyla Mekke üzerine yürümüştür. - Müslümanlar, ciddi bir direniş ile karşılaşmadan şehri fethetmiş, böylece Hicaz Bölgesi'nde İslam'ın yayılışının önündeki en büyük engel ortadan kalkmıştır.
Huneyn Seferi ve Savaşı (630)	- Mekke'nin Müslümanlar tarafından fethi nedeniyle Taiflilerin, putperest diğer kabileler ile birleşerek büyük bir ordu hazırlamaları üzerine Hz. Peygamber, Huneyn'de toplanmış olan bu ordu üzerine sefere çıkmıştır. - Yapılan savaşta müşrikler yenilgiye uğratılmış ve Arap Yarımadası'ndaki son putperest tehdit de ortadan kalkmıştır.
Taif Seferi (630)	- Huneyn Savaşı'nda Taiflilerin müşriklere yardım etmesi üzerine Hz. Muhammed, Taif üzerine sefer düzenlemiştir. Fakat şehrin surlarla çevrili olması ve Taiflilerin direnişleri nedeniyle şehir fethedilememiştir. - Yapılan mücadelelerden yıpranan Taifliler ertesi sene Hz. Peygamber'e elçiler göndererek İslamiyet'i kabul etmiştir.
Tebük Seferi (631)	- Bizans'ın Arabistan üzerine büyük bir sefer düzenleyeceği haberleri üzerine Hz. Muhammed ordusuyla sefere çıkmış fakat Tebük mevkiine geldiğinde haberin asılsız olduğu öğrenilmiştir. - Arabistan dışına yapılan ilk sefer olma özelliği gösteren Tebük Seferi sırasında bölgede birçok kabile Müslümanlığı kabul etmiştir.

Not

Hz. Muhammed, vefatına kadar Medine'de yaşamıştır. Vefat etmeden önce yapmış olduğu Hac ibadeti sırasında tüm insanlığa seslendiği Veda Hutbesi'ni okumuştur. Hz. Muhammed 632 yılında Medine'de vefat etmiş, cenazesi kendi evine defnedilmiş ve burası günümüzde de Mescid-i Nebi'nin içerisindeki **Ravza-i Mutahhara** olarak adlandırılmıştır.

● Dört Halife Dönemi (632-661)

- İslam Devleti'nin devlet başkanlığı ve ordu kumandanlığı görevlerini de üstlenen Hz. Muhammed'in vefatıyla devletin başkanının kim olacağı sorunu gündeme gelmiştir.

Not

Hilafet kavramı İslam devletlerinde Hz. Peygamber'den sonraki devlet başkanlığı kurumunu ifade eder. İslam Devleti'nin başkanına ise "Halife" denir.

- Hz. Peygamber'in 632 yılında vefatından sonra yapılan görüşmeler sonucunda halife seçilen Hz. Ebubekir'e, halk biat etmiştir.

Not

Dört Halife Dönemi'nde halifeler istişareler sonucu demokratik yollarla seçildiği için bu dönem için "Cumhuriyet Devri" tanımlaması yapılmıştır.

Hiz. Ebu Bekir	- İslam'dan dönerek devlete isyan eden kabilelerle Ridde Savaşlarını yapan Hz. Ebu Bekir, ülke içerisinde birlik ve düzeni sağlamıştır. - Hz. Ebu Bekir Dönemi'nde Arabistan toprakları dışına seferler düzenlenmiş, Bizans'la 634 yılında yapılan Ecnâdeyn Savaşı ile Suriye kapıları Müslümanlara açılmıştır. - Hz. Ebu Bekir Dönemi'nde birçok hafız şehit olunca ayetlerin unutulmasını engellemek amacıyla Kur'an ayetleri Kur'an-ı Kerim'in kitap hâline getirilmiştir. - Böylelikle Kur'an-ı Kerim'in günümüze kadar eksiksiz ve bozulmadan gelmesi sağlanmıştır.
Hiz. Ömer	- Hz. Ebu Bekir'in 634 yılında vefatından sonra Hz. Ömer halife seçilmiştir. 636 yılındaki Yermük Savaşı ile Suriye ve Filistin coğrafyasının önemli şehirleri ele geçirilmiştir. - Amr bin As komutasındaki İslam orduları Kudüs'ü kuşatarak ele geçirmiştir. Ayrıca Amr bin As komutasındaki ordular, Kuzey Afrika yönünde seferler yaparak Mısır'ı fethetmiştir. Kahire yakınlarında kurularak Fustat adı verilen "ordugâh şehir", Kuzey Afrika'ya yapılacak seferler için üs hâline getirilmiştir. - İran'a hâkim olan Sasaniler üzerine ordu gönderen Müslümanlar, İran ordusuna Köprü Savaşı'nda yenilmiştir. Bu savaştan sonra Kâdisiye, Celûlâ ve Nihâvend Savaşları ile Irak ve İran topraklarını fethetmiştir. - Müslümanlar, Hz. Ömer Dönemi'nde Horasan'a kadar olan bölgeyi ele geçirerek Türklerle komşu olmuştur. - Hz. Ömer'in halifelik döneminde İslam Devleti teşkilatlandırılmıştır. Bu dönemde yapılan teşkilatlanma çalışmaları şunlardır: - Ülke toprakları yönetim birimlerine ayrılarak illere valiler ve kadılar atanmıştır. - Vergiler sistemli hâle getirilerek devlet hazinesi yani Beytû'l-mal oluşturulmuştur. İlk düzenli ordu ve ordugâh şehirler kurulmuştur. - Askerî ikta sisteminin temelleri atılmıştır. - Merkezle taşra arasındaki irtibatı sağlayabilmek için posta evleri inşa edilmiştir. - Hicret (622) başlangıç kabul edilerek ay yılına dayalı hicri takvim düzenlenmiştir.

TYT - AYT

TARİH
VIDEO DERS KİTABI**İSLAM MEDENİYETİ'NİN**
DOĞUŞUÜNİTE
5

Hz. Osman	- Hz. Ömer, 644 yılında İranlı bir köle tarafından şehit edilmesinin ardından oluşturulan şûra tarafından Hz. Osman halife seçilmiştir. - Hz. Osman zamanında Horasan ve Azerbaycan ele geçirilerek İslam hâkimiyeti, Gürcistan ve Dağıstan'a kadar genişletilmiş, Hazarlarla mücadele edilmiştir. - Suriye Valisi Muaviye, Anadolu topraklarına girerek Kayseri'ye kadar ilerlemiş ve kurduğu donanma ile 649'da Kıbrıs'ı fethetmiştir. - Bu donanma Doğu Roma ile savaşarak Zâtü's-savârî denilen ilk deniz zaferini kazanmıştır. - Bu dönem Kuzey Afrika topraklarına da seferler yapılarak Tunus ele geçirilmiştir. - Hz. Osman Dönemi'nin önemli gelişmelerinden biri Kur'an-ı Kerim'in çoğaltılarak fethedilen yerlere gönderilmesidir. Bu sayede İslamiyet'in ve Kuran-ı Kerim'in doğru yayılması sağlanmıştır. - Bu dönemde İslamiyet'in Orta Asya'ya yayılmasını sağlamak için Horasan valiliği oluşturulmuştur.
Hz. Ali	- Hz. Osman'ın şehit edilmesinin ardından, Hz. Ali iç karışıklıkların yaşandığı, İslam Devleti'nin parçalanma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı bir ortamda halife seçilmiştir. - Hz. Osman'ın katillerinin bulunup cezalandırılmasını isteyen kesimler bu dönem Hz. Ali'ye muhalif olmuşlardır. - Bu muhalif grupların faaliyetleri sonucu Hz. Ayşe ve Hz. Ali taraftarları arasında yapılan savaş Hz. Ali taraftarları kazanmıştır. Hz. Ayşe'nin devesinin etrafında cereyan etmesi dolayısıyla bu savaşa İslam tarihinde "Cemel (Deve) Vakası" denmiştir. - Hz. Ali bu savaştan sonra devletin merkezini Kûfe yapmıştır. - Muaviye'nin de Hz. Osman'ın katillerinin bulunmamasını gerekçe göstererek ayaklanması üzerine taraflar arasında Sıffin Savaşı yapılmıştır. - Bu savaşta Muaviye tarafı boş yere kan dökülmemesi için hakem tayin edilmesi yönünde istekte bulunarak savaş hilesine başvurmuş, nitekim hakem heyeti oluşturulmuştur. - Hakemlerin görüşmeleri sonrasında alınan karara uymayan Amr b. As, siyasi bir manevrayla halifeliği Muaviye'ye verdiyse de Hz. Ali, buna razı olmamış ise de ordusundaki bir grup askerin savaş istememesinden dolayı Kûfe'ye çekilmiştir. - Sıffin Savaşı'ndan ve Hakem Olayı'ndan sonra Hz. Ali'nin ordusundan ayrılan ve Hariciler adı verilen üçüncü bir grup daha ortaya çıkmıştır. - Böylece İslam toplumu Hz. Ali taraftarları, Muaviye taraftarları ve Hariciler olmak üzere üçe ayrılmıştır. - Haricilerin Hz. Ali'yi şehit etmesiyle de Dört Halife Dönemi sona ermiştir. Not Müslümanlar arasında iç savaşların yaşandığı Hz. Ali Dönemi'nde İslam fetihleri durma noktasına gelmiş ve İslam dünyasında siyasi ayrılıklar yaşanmıştır.

● EMEVİLER

- ▶ Hz. Ali'nin şehit edilmesinden sonra Muaviye'nin güçlü bir ordu kurup geniş topraklara hükmetmesi sonucu pek çok Müslüman onun halifeliğini kabul etmiş, böylece halifelik, Emevi Hanedanlığı'na geçmiştir.
- ▶ Muaviye, Kureyş kabilesinin Ümeyyeoğulları veya Emeviler koluna mensup olduğu için devlet, Emevi Devleti olarak adlandırılmıştır.
- ▶ Bu dönemde devlet merkezi **Şam'a** taşınmıştır.
- ▶ Muaviye, siyasi birliği sağladıktan sonra İslam fetihleri yeniden hız kazanmıştır.
- ▶ Bu dönemde **İstanbul kuşatılmış** ancak sonuç alınamamıştır. Sahabelerden Eyyüb El-Ensârî bu kuşatmada hastalanarak vefat etmiştir.
- ▶ Muaviye'nin halifelik makamına geçmesiyle İslam tarihinde yeni bir dönem başlamıştır. Halifenin belirlenme şekli Muaviye'nin, oğlu **Yezid'i** veliaht tayin etmesi ve halifeliğin el değiştirmesinde saltanat sisteminin ortaya çıkmasıyla yeni bir boyut kazanmıştır.